

УДК 351.86

В. М. РИЖИХ,
доктор наук з державного управління,
професор, заслужений діяч науки і техніки України,
начальник управління науково-технічного розвитку
Державного концерну “Укроборонпром”

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ БОРТЬБИ З “ВІДМИВАННЯМ” ГРОШЕЙ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ДОСВІД КРАЇН – ЧЛЕНІВ ЄС

У статті здійснено систематизацію та узагальнення досвіду країн – членів ЄС щодо державного управління економічною безпекою. Мета статті полягає у вивченні організаційно-правових засад боротьби з “відмиванням” грошей у контексті забезпечення економічної безпеки в країнах – членах ЄС. Для вирішення завдань дослідження використовувалися комплексно-правовий та системно-ситуаційний підходи.

У результаті аналізу організаційно-правових засад боротьби з “відмиванням” грошей у контексті забезпечення економічної безпеки встановлено, що: 1) країни – члени ЄС в умовах криміналізації економіки визначили процедури вдосконалення правових основ забезпечення економічної безпеки; 2) питання кримінально-правового регулювання відносин у фінансовій сфері в інтересах забезпечення національної економічної безпеки мають нормативне закріплення в праві країн – членів ЄС й водночас сформовано структури і механізми, за допомогою яких ведеться боротьба з “відмиванням” грошей.

Ключові слова: економічна безпека, державне управління економічною безпекою, система забезпечення економічної безпеки, організаційно-правові засади боротьби з “відмиванням” грошей, країни – члени ЄС.

V. M. RYZHYKH,

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Head of Scientific and Technical management, Ukroboronprom Ukrainian Defence Industry

ORGANIZATIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF STRUGGLE AGAINST “MONEY LAUNDERING” IN THE CONTEXT OF PROVISION OF NATIONAL ECONOMIC SECURITY: EXPERIENCE OF THE EU MEMBER COUNTRIES

It is realized the systematization and generalization of the experience of the EU member countries regarding the state management of economic security in the article. The purpose of the article is to study the organizational and legal principles of struggle against “money laundering” in the context of provision of economic security in the EU member countries. To solve the research problems, complex legal and system-situational approaches were used.

As a result of the analysis of the organizational and legal principles of struggle against “money laundering” in the context of provision of economic security, it was established that: 1) EU member countries in the conditions of criminalization of the economy identified procedures for improving the legal basis for ensuring economic security; 2) the issue of criminal legal regulation of relations in the financial sphere in the interests of ensuring national economic security are regulated in the law of the EU member countries, and at the same time, it is formed the structures and mechanisms by which the fighting is against “money laundering”.

Key words: economic security, state management of economic security, system of provision of economic security, organizational and legal principles of struggle against “money laundering”, EU member countries.

В. Н. РЫЖИХ,

доктор наук государственного управления, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины, начальник управления научно-технического развития Государственного концерна “Укроборонпром”

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ БОРЬБЫ С “ОТМЫВАНИЕМ” ДЕНЕГ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ: ОПЫТ СТРАН – ЧЛЕНОВ ЕС

В статье осуществлена систематизация и обобщение опыта стран – членов ЕС относительно государственного управления экономической безопасностью. Целью статьи является изучение организационно-правовых основ борьбы с “отмыванием” денег в контексте обеспечения экономической безопасности в странах – членах ЕС. Для решения заданных исследования использовались комплексно-правовой и системно-ситуационный подходы.

© Рижих В. М., 2017

В результате анализа организационно-правовых основ борьбы с “отмыванием” денег в контексте обеспечения экономической безопасности установлено, что: 1) страны – члены ЕС в условиях криминализации экономики определили процедуры совершенствования правовых основ обеспечения экономической безопасности; 2) вопросы криминально-правовой регуляции отношений в финансовой сфере в интересах обеспечения национальной экономической безопасности имеют нормативное закрепление в праве стран – членов ЕС и в то же время сформированы структуры и механизмы, с помощью которых ведется борьба с “отмыванием” денег.

Ключевые слова: экономическая безопасность, государственное управление экономической безопасностью, система обеспечения экономической безопасности, организационно-правовые принципы борьбы с “отмыванием” денег, страны – члены ЕС.

Постановка проблеми. Економічна безпека справляє значний вплив на реальний рівень незалежності будь-якої держави, її статус у регіоні та світі. Наразі в науці “Державне управління” проблеми забезпечення економічної безпеки України в умовах європейської інтеграції не отримали комплексного дослідження. Це зумовлює необхідність вирішення низки питань теоретичного та практичного характеру. Зокрема, існує потреба: чіткого визначення в умовах економічної глобалізації ролі та місця економічної безпеки в системі національної безпеки України, а також змісту та сутності державних механізмів забезпечення економічної безпеки; формулювання основоположних принципів забезпечення національної економічної безпеки; окреслення складових елементів національної економічної безпеки та визначення загроз у цій сфері; чіткого визначення кола суб’єктів забезпечення національної економічної безпеки та їх повноважень. Крім того, на основі науково обґрунтованих результатів досліджень у сфері забезпечення економічної безпеки України потребує вдосконалення низка положень чинного законодавства щодо боротьби з “відмиванням” грошей. Водночас, усвідомлюючи невідворотний процес уключення України до світових економічних процесів, постає нагальна необхідність вивчення зарубіжного досвіду розв’язання державно-управлінських проблем забезпечення національної економічної безпеки.

Ця обставина і визначає **зв’язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями** узагальнення та систематизації зарубіжного досвіду державного управління економічною безпекою в умовах економічної глобалізації та криміналізації економіки, а також оцінки можливостей його використання в державно-управлінській практиці України. Адже недосконалість правового, інституційного та науково-методичного забезпечення національної економічної безпеки України в умовах європейської інтеграції гальмує не лише створення принципово нової системи національної економічної безпеки, а й успішну реалізацію Стратегії національної безпеки України [1] та “Стратегії реформ – 2020” [2]. Зважаючи на необхідність побудови нової моделі економіки, перед Україною постає нагальне завдання формування принципово нової системи національної економічної безпеки – як системи протидії внутрішнім і зовнішнім деструктивним чинникам.

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок про те, що проблеми забезпечення економічної безпеки України, співвідношення та взаємодії гілок влади в системі державного управління економічною безпекою України, визначення теоретико-методологічних засад взаємодії державної та недержавної систем забезпечення економічної безпеки присвячено чимало наукових праць вітчизняних дослідників, а саме: В.Кириленка [3], Г.Ситника [4], А.Семенченка [5], О.Соскіна [6] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми та формулювання цілей статті. Незважаючи на значну кількість робіт, у яких досліджуються державно-управлінські проблеми забезпечення економічної безпеки України, маємо констатувати, що сьогодні ще обмаль праць, у яких би розглядалися питання оптимізації структури та функцій системи забезпечення економічної безпеки України на сучасному етапі державного будівництва з урахуванням досвіду країн – членів ЄС у цій специфічній сфері. За таких умов наукове розв’язання проблем забезпечення економічної безпеки України, зокрема боротьби з “відмиванням” грошей, полягає у пошуку відповіді на три фундаментальних запитання. По-перше, у чому полягає сутність та зміст закономірностей розвитку загроз національній економічній безпеці, що

пов'язані із “відмиванням” грошей та впливом капіталу з країни? По-друге, з урахуванням яких закономірностей розвитку фінансових ринків доцільно формувати систему забезпечення національної економічної безпеки? По-третє, на основі яких тенденцій необхідно здійснювати прогноз розвитку геоекономічної ситуації і будівництво інститутів національної економічної безпеки? На жодне із цих запитань відповіді поки що немає.

Є сенс також зауважити, що результати компаративних досліджень зарубіжного досвіду щодо забезпечення національної економічної безпеки нерідко виступають передумовою для переосмислення існуючих аналогічних норм у вітчизняному законодавстві, а також обґрунтованості їх конструкцій, узгодженості положень як між собою, так і з нормами міжнародно-правових документів [7].

Саме тому **метою статті** є вивчення організаційно-правових засад боротьби з “відмиванням” грошей у контексті забезпечення економічної безпеки в країнах – членах ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів.

У Франції питання забезпечення національної економічної безпеки розглядаються в рамках концепції національної оборони (defensenationale), тому замість терміна “економічна безпека” використовується термін “економічна оборона” (defenseeconomie) [8]. Основи концепції економічної безпеки було закладено наприкінці 1950-х рр. із прийняттям закону з питань організації національної оборони [9, с. 128]. Головною особливістю французької стратегії національної економічної безпеки став розгляд національних підприємств як ключового об'єкта економічної безпеки країни.

У другій половині 1990-х рр. було переглянуто підходи до забезпечення національної економічної безпеки. Це зумовлювалося: по-перше, зростаючою економічною й технологічною залежністю національної економіки від процесів глобалізації економіки; по-друге, інтенсифікацією інтеграційних процесів в Європі; нарешті, появою й повсюдним поширенням нових інформаційних технологій і стрімким розвитком фінансових ринків. У результаті було визначено три напрями забезпечення економічної безпеки:

1) захист матеріальних і нематеріальних активів французьких підприємств, що включає безпосередньо їх фізичний захист, захист інтелектуальної власності й забезпечення безпеки інформаційних систем, якими користуються національні компанії;

2) контроль за стратегічною уразливістю країни, у тому числі моніторинг тих сфер, де національні підприємства помітно поступаються іноземним конкурентам;

3) запобігання економічним кризам, викликаних порушеннями у функціонуванні основних інфраструктур, що обслуговують економіку країни: енергетичної, транспортної, фінансово-банківської, телекомунікаційної тощо.

Крім того, у цій стратегії особливо виділяються загрози національній економічній безпеці, викликані нестачею й несвоєчасним отриманням французькими підприємствами необхідної економічної інформації, що сприяє більш об'єктивному й оперативному прийняттю правильних рішень у процесі роботи у висококонкурентному ринковому середовищі. Для сприяння зростання конкурентоспроможності французьких підприємств перед іноземними компаніями держава бере на себе завдання надання їм більш точної, повної й достовірної економічної інформації.

Для контролю за станом економічної безпеки у Франції створено дворівневу систему. При Міністерстві економіки, фінансів і промисловості створено спеціальне управління, до компетенції якого входять питання, що стосуються координації роботи із забезпечення економічної безпеки, у тому числі організація захисту промислової, транспортної, фінансової та телекомунікаційної інфраструктур країни, збирання і обробка даних про стан економіки, забезпечення доступу французьких підприємств до актуальної й своєчасної економічної інформації. На регіональному рівні робота із забезпечення економічної безпеки ведеться через управління, створені при територіальних відділеннях Казначейства із залученням митних служб [10, с. 4–5]. У Франції функціонує створене в 1990 р. спеціальне відомство – TRACFIN,

що покликане стежити за походженням фінансів. Ця суто таємна організація перебуває у підпорядкуванні митниці й спирається у своїй діяльності на банки, різні фінансові установи, деякі страхові компанії. Спеціально прийнятим законом вона отримала право порушувати колись святу таємницю банківських вкладів і вимагати звітності про всі сумнівні надходження [11, с. 209].

У Німеччині окремого закону, який би регламентував діяльність держави щодо забезпечення економічної безпеки, не існує. Державна економічна політика у ФРН на практиці реалізується переважно через закони, що регламентують найбільш важливі сфери ринкової діяльності, і які наділяють державу істотними контрольними функціями [12]. У ФРН питання забезпечення економічної безпеки відображені в офіційній доктрині соціального партнерства, що будується на принципі захисту соціально-економічних інтересів населення [13]. Ключова увага приділяється забезпеченню належного рівня соціально-економічної захищеності населення через диверсифіковану систему соціального страхування. У внутрішньоекономічному аспекті переслідуються мета гарантувати стійкий і стабільний економічний розвиток країни, матеріальний та соціальний добробут населення. У зовнішньоекономічному плані головний акцент робиться на розширенні ринків збуту, а також на захисті економіки від впливу з боку іноземних держав за допомогою введення різного роду обмежувальних і заборонних заходів.

Важливим компонентом концепції національної економічної безпеки є активна роль Німеччини в західноєвропейських інтеграційних процесах. У зв'язку з розширенням Європейського Союзу безпосереднє відношення до проблем забезпечення національної економічної безпеки Німеччини, як там вважають, має соціально-політична ситуація в країнах Центральної й Східної Європи [10, с. 5].

Є сенс зауважити, що у ФРН “відмивання” грошей є кримінальним злочином (“відмивання” грошей, приховування незаконно отриманих коштів) [11, с. 175]. Виключні повноваження податкової поліції, зокрема податкового розшуку “Штойфа”, порівняно з повноваженнями кримінального розшуку, свідчать, що у ФРН по-справжньому ведеться великомасштабний податковий розшук, спрямований проти утворення “брудних” грошей. А починаючи з 29 листопада 1993 р. у компетенцію відділів по боротьбі з контрабандою входить також розслідування справ щодо міжнародного організованого “відмивання” грошей і здійснюваних на цьому ґрунті злочинів, якщо вони пов’язані з галузями економіки поза ФРН. Розслідуванням кримінальних справ, пов’язаних з “відмиванням” грошей, займаються прокуратура і кримінальна поліція [11, с. 207].

Отже, основними методами забезпечення національної економічної безпеки ФРН є: дії щодо підтримання цивілізованого характеру ринкових відносин, створення рівних умов для конкуренції, недопущення монополізації в окремих галузях та підтримка стабільності національної валюти.

Політика національної безпеки у *Великобританії* тісно пов’язана з оборонною політикою – обидві вони ґрунтуються на оцінках національних інтересів і реалізуються через їх захист. Під національними інтересами в економічній сфері розуміються економічні інтереси всього суспільства в цілому, що мають пріоритет стосовно інших форм суспільних інтересів [14].

Загрози національній економічній безпеці поділяються на зовнішні й внутрішні, а також ранжуються за ступенем важливості та вірогідності настання. Це дає змогу концентрувати зусилля щодо прогнозування найбільш небезпечних ризиків з точки зору завдань забезпечення національної економічної безпеки, а відтак, і запобігання цим ризикам. При цьому слід зазначити, що у сфері запобігання економічним загрозам уряд Великобританії традиційно спирається на приватний бізнес, надаючи йому максимальну підтримку. Крім того, у країні існує розгалужена мережа інститутів, що забезпечує ефективну взаємодію парламенту, уряду і великого бізнесу під час вироблення та реалізації рішень, що належать до сфери забезпечення національної економічної безпеки. До неї, зокрема, входять такі організації, як Конфедерація британської промисловості, Рада з торгівлі зі Східною Європою і низка більш спеціалізованих організацій, що представляють інтереси промисловців і підприємців [10; 12].

Заслуговує на увагу і британський досвід щодо боротьби з “відмиванням” грошей. Якщо до 1993 р. внутрішнє законодавство Великобританії щодо боротьби з “відмиванням” грошей було присвячене виключно доходам від торгівлі наркотиками і фондам з фінансування тероризму, то в 1995 р. був прийнятий закон про злочини прибутку. Чинне законодавство Великобританії відносить до кримінальних грошей кошти, одержані від торгівлі дітьми, жінками, зброєю, наркотиками. З метою координації діяльності із запобігання “відмиванню” грошей у Великій Британії створена спеціалізована Об’єднана робоча група, до складу якої входять провідні фахівці фінансового сектору економіки. Оперативну роботу при цьому покладено на Національну службу Великобританії з фінансових розслідувань, у складі якої – Бюро з валютних розслідувань. У 2002 р. у Великобританії був створений спеціальний підрозділ по боротьбі з фінансуванням тероризму (у складі Національної служби кримінальної розвідки (NCIS)) [11, с. 172–173, 208–209].

Питання забезпечення економічної безпеки розглядаються в Іспанії значною мірою в контексті економічної безпеки всього Європейського співтовариства. Водночас створено ефективну систему забезпечення національної економічної безпеки. Її основу складають: гнучка законодавчо-нормативна база; чітке розмежування компетенції міністерств, відомств і організацій у реалізації нормативних положень, що стосуються економічного розвитку; наявність на кожному етапі розвитку законодавчо затвердженої програми економічних пріоритетів, яка в принципі повинна була унеможливити адресні привілеї; наявність спеціальних державних служб контролю [15, с. 24–25].

У травні 2013 р. Рада Міністрів Іспанії прийняла нову Стратегію національної безпеки, яка є доопрацьованим та доповненим варіантом Стратегії 2011 р. Ухвалення Стратегії національної безпеки має за основну мету забезпечення національної безпеки Іспанії шляхом оптимального, цілісного та гнучкого функціонування всіх наявних у країні ресурсів [16].

У розділі III Стратегії національної безпеки визначено такі ризики і загрози національній економічній безпеці Іспанії, як: економічна та фінансова нестабільність; енергетична вразливість; неконтрольовані міграційні потоки; уразливість морського простору; уразливість критичної інфраструктури.

Разом з тим, порівняно зі Стратегією 2011 р., відсутній такий ризик, як дисфункція глобалізації та додано такі нові загрози, як уразливість морського простору, уразливість критичної інфраструктури.

У розділі IV визначено пріоритетні сфери забезпечення національної економічної безпеки: боротьба проти організованої злочинності, економічна і фінансова безпека, енергетична безпека, управління міграційними потоками, контррозвідка, безпека морських просторів, захист критичної інфраструктури.

У розділі V описується нова система національної безпеки, визначаються її принципи, основні цілі та структура.

Зауважимо, що однією з важливих складових політики захисту національних економічних інтересів в Іспанії став Закон “Про вдосконалення й захист національної промисловості”, у якому визначено галузі економіки, що мають національний пріоритет і підпадають під політику протекціоністських заходів держави (митні тарифи, правило “купуй національне”, установлене для державних підприємств, чітка система залучення іноземних технологій). На різних етапах розвитку країни затверджувалися у вигляді законів програми пріоритетів, відповідно до яких регулювалися процедури стимулювання інвестицій, створювалися гнучкі захисні бар’єри, які знижувалися або повністю зникали в потрібних напрямках. В Іспанії також діяв закон про іноземні інвестиції, у якому було визначено сфери, куди іноземний капітал практично не допускався (оборонні об’єкти, засоби масової інформації), сектори економіки з обмеженим доступом іноземного капіталу (туризм, банківська сфера, стратегічні галузі) і відкриті галузі (виробництво продовольчих і споживчих товарів, зокрема автомобільна промисловість) [10, с. 5]. У системі забезпечення економічної безпеки Іспанії важливе місце

посідає визначення пріоритетних галузей національної промисловості, що підпадають під захист протекціоністських заходів; регулювання процедури стимулювання інвестицій; валютний контроль; ретельно розроблене законодавство про акціонерні суспільства [15, с. 27].

В Іспанії згідно з Актом № 19/1993 створено комісію із запобігання “відмиванню” грошей і монетарним порушенням як вищий орган, призначений для координації превентивних заходів, спрямованих на боротьбу з “відмиванням” грошей серед різних відомств, що мають повноваження в цій сфері, а також виконавчий орган цієї комісії (SEPBLAC). Цей орган вирішує такі завдання: забезпечення виконання вимог Акта про превентивні заходи з боку осіб і організацій, зобов’язаних надавати доповіді про свою діяльність; збирання і аналіз інформації про підозрілі операції, а також проведення розслідувань, що здійснюється спеціальним підрозділом. Багатоцільова структура виконавчого органу комісії зумовлює його перевагу – це надає йому можливість використовувати свої різні функції під час вирішення багатопланових завдань. У країні функціонують також спецпідрозділи, призначені для боротьби з “відмиванням” грошей у різних географічних регіонах, створені в рамках Загальнонаціонального поліцейського корпусу і Громадянської гвардії [11, с. 210].

В Італії приділяється велика увага зовнішньоекономічній експансії, що здійснюється не стільки через зовнішньоторговельні операції, скільки через економічну й технологічну залежність від Італії її закордонних партнерів. При цьому найбільш перспективними серед них можна назвати країни ОЕСР, а також країни Африки, Азії, Латинської Америки, що розвиваються. Акцент робиться також на італійській присутності за кордоном через розвиток міжнародної промислової кооперації й диверсифікованість постачальників енергоносіїв. За відсутності офіційно сформульованої доктрини економічної безпеки виконання міжнародних зобов’язань Італії, пов’язаних з участю в політичних або економічних угрупованнях, є об’єктивним орієнтиром італійського уряду. Водночас держава в правових рамках використовує всі доступні механізми захисту інтересів власних виробників на внутрішньому і зовнішньому ринках [11; 15].

В Італії прийнято спеціальне законодавство з боротьби як із організованою злочинністю, так і з “відмиванням” грошей на національному та міжнародному рівнях. Законом Гамма-Васалі (1990 р.) встановлено кримінальну відповідальність за операції з “відмивання” грошей і перекази на суму 10,3 тис. євро і вперше у світовій правовій практиці визначено поняття “злочинна організація типу мафія” [11, с. 171]. В Італії розслідування фінансових злочинів проводиться податковою поліцією, що складається з офіцерів і унтер-офіцерів Корпусу фінансової гвардії, а також загальною судовою поліцією, на яку покладається обов’язок провести невідкладні слідчі дії і негайно повідомити про факт злочину податкову поліцію [11, с. 209].

Система забезпечення економічної безпеки Польщі взяла старт з реформування економічної системи. Польська модель реформування отримала назву “шокова терапія” і розпочалася в 1990 р. До початку реалізації програми Польща перебувала у стані глибокої економічної кризи. Керівництво країни вжило таких заходів: зміна структури власності; демонополізація економіки; повне введення ринкових механізмів; реформи фінансової та банківської системи, а також конвертованості злотого, який забезпечує відкритий характер економіки [17].

Початок системних змін щодо забезпечення економічної безпеки передбачалося поєднати з етапом стабілізації економіки, основним елементом якої стали такі фінансові заходи:

1. Жорстка обмежувальна монетарна політика, яка виражалася в різкому скороченні грошової емісії та застосуванні високих відсоткових ставок на кредити. Одночасно було різко обмежено застосування пільгових кредитів.

2. Ліквідація бюджетного дефіциту за рахунок обмеження дотацій на продукти харчування, засоби виробництва, енергоносіїв тощо, а також скасування податкових пільг і звільнення від сплати податків.

3. Лібералізація основної маси цін (понад 90% цін є вільними) та підвищення цін, що залишаються під адміністративним контролем (енергоносії, транспортні тарифи, квартплата).

4. Жорстка обмежувальна політика доходів: ліквідація загальної політики індексації заробітної плати, установлення високого прогресивного податку на зростання заробітної плати на підприємства, що обмежує збільшення фонду заробітної плати щодо зростання цін із застосуванням коригуючого коефіцієнта індексації, введення зрівняльного податку на заробітну плату, що перевищує середню в 1,4 раза [17].

У 2000 р. у Польщі прийнято закон про боротьбу з “відмиванням” грошей. До закону включено положення щодо використання фінансових систем для легалізації доходів від незаконних чи нерозкритих джерел. Згідно із законом головний інспектор фінансової інформації відповідає за контроль за злочинами, пов’язаними із “відмиванням” грошей, й підпорядковується міністру внутрішніх справ [11, с. 184].

Досвід Чехії особливо цікавий тому, що це єдина країна в регіоні Центральної та Східної Європи, у якій економічні трансформації обійшлися без серйозних соціальних потрясінь зі збереженням при владі, по суті, тієї ж команди реформаторів, яка починала в 1989 р. реформи соціально-економічної та політичної системи.

У 1990 р. уряд розпочав реалізацію нової економічної реформи, що знайшло своє відображення в “Генеральному прогнозі соціального й економічного розвитку Чехословаччини на період до 2010 р.”, розробленому в 1987 р.

У рамках єдиної Чехословаччини в 1990–1992 рр. було зроблено певні кроки в галузі монетарної і податкової політики, заробітної плати, соціального захисту населення, приватизації, підтримки підприємництва [18], що й створило міцну основу для початкового розвитку Чеської та Словацької республік. Результати реформи дали підставу говорити про “чеське економічне диво”, оскільки аналогічні показники Словаччини значно нижчі, ніж у Чехії.

Одним з основних пріоритетів політики стабілізації стало свідоме стримування зростання заробітної плати. На перехідний період це забезпечувало високу зайнятість, конкурентоспроможність продукції на західних ринках унаслідок більш низької вартості робочої сили, соціальну міцність суспільства.

У 1994 р. у Словаччині, а в 1995 р. у Чехії було прийнято закони про боротьбу з “відмиванням” грошей [11, с. 183]. Зазначимо, що для стабілізації розвитку економіки та забезпечення економічної безпеки держави керівництво Чехії вжило низку заходів, спрямованих на підняття промислового виробництва, збільшення припливу інвестицій та збільшення експорту. Було створено режим максимального сприяння для збільшення інвестицій в економіку Чехії.

Аналіз досвіду таких країн, як *Нідерланди, Бельгія, Данія, Люксембург, Швейцарія* із забезпечення економічної безпеки свідчить, що їх основною стратегічною метою щодо захисту національних економічних інтересів є забезпечення стійкого економічного зростання і модернізації економіки відповідно до умов конкурентної боротьби на світовому ринку [19]. Ці країни не мають можливості істотно впливати на формування структури світової економіки, унаслідок чого вимушені пристосовуватись до умов розвитку світової економіки, змінювати структури національних економік і пропорції їх розвитку, що склалися. При цьому так звані малі країни ЄС стратегічними цілями визначають формування ефективної структури і спеціалізацію економіки [20; 21].

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

1. Важливим з точки зору вдосконалення організаційно-правового механізму забезпечення економічної безпеки України в умовах глобалізації та криміналізації економіки є вивчення досвіду зарубіжних країн щодо управління економічною безпекою. Завдання кожної держави – знайти власний унікальний варіант вирішення стратегічних завдань у сфері забезпечення економічної безпеки, урахувавши власний потенціал, наявність ресурсів, беручи до уваги обмін досвідом, відкритість та здатність до співробітництва. Проте, на нашу думку, для України важливим завданням є розробка власної стратегії забезпечення економічної безпеки, а не копіювання інших успішних прикладів.

2. У таких країнах – членах ЄС, як Франція, ФРН, Італія, Іспанія та Великобританія практична реалізація державної економічної політики орієнтована на захист національних економічних інтересів. У цих країнах створено ефективні системи забезпечення національної економічної безпеки. В їх основу покладено розвинену нормативно-правову базу, відповідальність і чітке розмежування компетенції органів державної влади, наявність на кожному етапі розвитку законодавчо затвердженої програми економічних пріоритетів, наявність спеціальних державних служб контролю.

Економічна політика Чехії, Польщі, Словаччини базується на зближенні національних інтересів із загальноєвропейськими інтересами, а також політичною, економічною та інституційною трансформацією відповідно до західноєвропейських стандартів. На початку 1990-х рр. ці країни вибрали практично однакову модель забезпечення економічної безпеки, яка включала такі дії: оцінку геоекономічної ситуації в регіоні; визначення вектора і стратегії розвитку; вибудовування і реалізацію моделі поведінки, у тому числі й у сфері економіки відповідно до домінуючих тенденцій регіонального і світового еволюційного процесу; співвідношення базових кількісних і якісних показників розвитку із загальносвітовими і регіональними стандартами; коригування курсу економічних реформ. Головними загрозами економічній безпеці цієї групи країн можна назвати: економічну відсталість регіонів Центральної Європи від західноєвропейських країн, труднощі переходу до ринкової економіки, проблеми формування демократичних і ринкових інститутів.

3. Країни – члени ЄС в умовах криміналізації економіки визначили процедури вдосконалення правових основ забезпечення економічної безпеки. Питання кримінально-правового регулювання відносин у фінансовій сфері в інтересах забезпечення національної економічної безпеки мають нормативне закріплення в праві країн – членів ЄС. Водночас у цих країнах сформовано структури і механізми, за допомогою яких ведеться боротьба з “відмиванням” грошей у контексті забезпечення економічної безпеки як окремих країн – членів ЄС, так і всієї спільноти.

Перспективним напрямом подальших досліджень вбачається розробка комплексної моделі державного управління системою профілактики та боротьби з “відмиванням” грошей у контексті забезпечення економічної безпеки України з урахуванням зарубіжного досвіду в цій специфічній сфері, що є окремою складною темою і потребує системного дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України” : Указ Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287/2015 // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 43. – Ст. 1353.
2. Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015 // Офіц. веб-портал Президента України. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/52015-18245>.
3. *Кириленко В. І.* Інвестиційна складова економічної безпеки / В. І. Кириленко. – Київ : КНЕУ, 2005. – 232 с.
4. *Ситник Г. П.* Національна безпека України: теорія і практика / Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук ; за заг. ред. Г. П. Ситника. – Хмельницький : Вид-во ХУУП, 2007. – 669 с.
5. *Семенченко А. І.* Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України / А. І. Семенченко. – Київ : НАДУ, 2008. – 428 с.
6. *Соскін О. І.* Визначення національної економічної моделі України: порівняльний аналіз можливих альтернатив / О. І. Соскін // Актуал. проблеми економіки. – 2010. – № 1 (103). – С. 47–55.

7. Шевченко М. М. Оцінка можливостей використання в Україні досвіду європейських країн щодо забезпечення національної безпеки: методологічний та практичний аспекти / М. М. Шевченко, А. О. Пелих // Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 23 квіт. 2015 р., м. Київ / за заг. ред. М. А. Кулініча, Н. О. Татаренко, В. Г. Ціватого. – Київ : ДАУ при МЗС України, 2015. – С. 149–152.
8. Доктрины и концепции национальной безопасности США, Франции и Японии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.budgetrf.ru/Publications/Magazines/VestnikSF/2000/vestniksf117-05/vestniksf117-05030.htm>.
9. Northern Europe and Central Europe: Hard, Soft and Civic Security A Report from an International Seminar Held in Budapest, Hungary, May 27–29, 1999. – Stockholm : Olof Palme International Centre, 1999. – 223 p.
10. Беднасюк О. О. Національна економічна безпека: світовий досвід / О. О. Беднасюк // Бизнесинформ. – 2010. – № 4 (1). – С. 4–6.
11. Барановський О. І. “Відмивання” грошей: сутність та шляхи запобігання / О. І. Барановський. – Харків : Форт, 2003. – 471 с.
12. Єдинак В. Ю. Світовий досвід розв’язання проблеми забезпечення економічної безпеки / В. Ю. Єдинак // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 3. – С. 51–54.
13. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи / [С. І. Бандур, Т. А. Заяць, В. І. Куценко та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – 760 с.
14. A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy [Электронный ресурс] // Офіц. сайт Міністерства Оборони Великобританії. – Режим доступа: <http://www.official-documents.gov.uk>.
15. Прилепский А. И. Формирование механизма обеспечения экономической безопасности в народнохозяйственном комплексе : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Прилепский Александр Иванович. – М., 1999. – 222 с.
16. Estrategia de Seguridad Nacional [Електронний ресурс] // Офіц. веб-портал Міністерства закордонних справ Іспанії. – Режим доступа: www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/OVB61AA9.
17. Тимків Я. Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки: приклад Польщі : навч. посіб. / Я. Тимків. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2011. – 224 с.
18. Дімітрієв С. Д. Світовий досвід та його адаптація в підвищенні економічної безпеки України / С. Д. Дімітрієв // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2011. – № 1. – С. 5–10.
19. Осерек А. Economic Security and the European Dream [Електронний ресурс] / Anthony Louis Oserek. – Marquette University. – Режим доступа: <http://www.anselm.edu/Documents/NHIOP/Global%20Topics/2010/Oserekpaper.pdf>.
20. Деренуца А. С. Анализ опыта стран Европейского Союза в сфере обеспечения национальной экономической безопасности [Электронный ресурс] / А. С. Деренуца. – Режим доступа: <http://www.icp-ua.com/ru/analiz-opyta-stran-evropeiskogo-soyuza-v-sfere-obespecheniya-natsionalnoi-ekonomicheskoi-bezopasnost>
21. Колупаев В. А. Формирование концепции национальной экономической безопасности в зарубежных странах / В. А. Колупаев // Белорусская экономика: анализ, прогноз, регулирование. Экономический бюллетень НИЭИ Минэкономки РБ. – Минск, 2002. – № 12. – С. 2–9.

REFERENCES

1. Official web portal of the President of Ukraine (2015), Ukaz Prezydenta Ukrayiny “Pro rishennya Rady natsional’noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 6 travnya 2015 roku “Pro Stratehiyu natsional’noyi bezpeky Ukrayiny” [Decree of the President of Ukraine “On the decision of the

National Security and Defense Council of Ukraine dated May 6, 2015” On the Strategy of National Security of Ukraine”], *Ofitsiynny visnyk Ukrainy*, vol. 43, p. 14.

2. Official web portal of the President of Ukraine (2015), Ukaz Prezydenta Ukrainy “Pro Stratehiyu staloho rozvytku “Ukrayina – 2020” [Decree of the President of Ukraine “On the Strategy of Sustainable Development” Ukraine-2020”], [Online], available at: <http://www.president.gov.ua/documents/52015-18245> (Accessed December 2017).

3. Kirilenko V.I. (2005), *Investytsiyna skladova ekonomichnoyi bezpeky* [Investment component of economic security], KNEU, Kyiv, Ukraine.

4. Sytnyk, G.P., Oluyko, V.M. and Vavrynychuk, M.P. (2007), *Natsional’na bezpeka Ukrainy: teoriya i praktyka* [National Security of Ukraine: Theory and Practice], Vydavnytstvo KhUUP, Khmel’nyts’kyi, Ukraine.

5. Semenchenko, A.I. (2008), *Metodolohiya stratehichnoho planuvannya u sferi derzhavnoho upravlinnya zabezpechenniam natsional’noyi bezpeky Ukrainy* [Methodology of strategic planning in the field of public administration ensuring the national security of Ukraine], Vydavnytstvo NADU, Kyiv, Ukraine.

6. Soskin, O.I. (2010), *Vyznachennya natsional’noyi ekonomichnoyi modeli Ukrainy: porivnyal’nyy analiz mozhlyvykh al’ternatyv* [Definition of the national economic model of Ukraine: a comparative analysis of possible alternatives] *Aktual’ni problemy ekonomiky*, vol. 1(103), pp. 47–55.

7. Shevchenko, M.M. and Pelykh, A.O. (2015), *Otsinka mozhlyvostey vykorystannya v Ukraini dosvidu yevropeys’kykh krayin shchodo zabezpechennya natsional’noyi bezpeky: metodolohichnyy ta praktychnyy aspekty* [Assessment of the Possibilities of Using Ukraine’s European Countries Experience in Providing National Security: Methodological and Practical Aspects], paper presented at the IV International Scientific and Practical Conference “Restructuring global space: historical imperatives and challenges” April 23, 2015, Diplomatic Academy of Ukraine under the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, pp. 149–152.

8. The budget of the RF, *Doktryny i koncepcii nacional’noj bezopasnosti SShA, Francii i Japonii* [Doctrines and concepts of national security of the United States, France and Japan] [Online], available at: <http://www.budgetrf.ru/Publications/Magazines/VestnikSF/2000/vestniksf117-05/vestniksf117-05030.htm> (Accessed December 2017).

9. Northern Europe and Central Europe: Hard, Soft and Civic Security A Report from an International Seminar Held in Budapest, Hungary, May 27–29, 1999. – Stockholm: Olof Palme International Centre, 1999. – 223 p.

10. Bednasyuk, O.O. (2010), *Natsional’na ekonomichna bezpeka : svitovyy dosvid* [National economic security: world experience] *Byznesynform*, vol. 4(1), pp. 4–6.

11. Baranovs’kyi, O.I. (2003), “Vidmyvannya” hroshey: sutnist’ ta shlyakhy zapobihannya [Money laundering: the essence and ways to prevent it] *Fort*, Kharkiv, Ukraine.

12. Yedynak, V.Yu. (2009), *Svitovyy dosvid rozv’yazannya problemy zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky* [World experience in solving the problem of ensuring economic security] *Derzhava ta rehiony, Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo*, vol. 3, pp. 51–54.

13. Bandur, S.I., Zayats’, T.A., Kutsenko, V.I. and others (2006), *Sotsial’nyy rozvytok Ukrainy: suchasni transformatsiyi ta perspektyvy* [Social development of Ukraine: modern transformations and perspectives], Vydavnytstvo Brama-Ukrayina, Cherkasy, Ukraine.

14. The official website of the Ministry of the Great Britain, *A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy* [Online], available at: <http://www.official-documents.gov.uk>. (Accessed December 2017).

15. Prilepskiy A.I. *Formirovanie mehanizma obespecheniya jekonomicheskoy bezopasnosti v narodnohozjajstvennom komplekse: dis. ... kand. jekon. nauk: 08.00.05* [The formation of a mechanism for ensuring economic security in the economic complex: dis. ... cand. econ. Sciences: 08.00.05], Moskov. Russia, 406 p.

16. Ofitsiynyy veb-portal Ministerstva zakordonnykh sprav Ispaniy, Estrategia de Seguridad Nacional [Online], available at: www.lamoncloa.gob.es/NR/rdonlyres/OBB61AA9 (Accessed December 2017).

17. Tymkiv, Ya. (2011), Teoriya i praktyka suchasnoyi yevropeys'koyi polityky bezpeky: pryklad Pol'shchi [The theory and practice of modern European security policy: Poland's example], Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniky, L'viv, Ukraine.

18. Dimitriyev, S.D. (2011), Svitovyy dosvid ta yoho adaptatsiya v pidvyshchenni ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny [World experience and its adaptation in enhancing the economic security of Ukraine], Derzhava ta rehiony: Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo, vol. 1, pp. 5–10.

19. Anthony Louis Ocepek. – Marquette University, Ocepek A. Economic Security and the European Dream [Online], available at: <http://www.anselm.edu/Documents/NHIOP/Global%20Topics/2010/Ocepekpaper.pdf> (Accessed December 2017).

20. Derenutsa, A.S. Analiz opyta stran Evropejskogo Sojuza v sfere obespechenija nacional'noj jekonomicheskoy bezopasnosti [Analysis of the experience of the countries of the European Union in the field of ensuring national economic security] [Online], available at: <http://www.icp-ua.com/ru/analiz-opyta-stran-evropejskogo-soyuza-v-sfere-obespecheniya-natsionalnoi-ekonomicheskoi-bezopasnost> (Accessed December 2017).

21. Kolupaev, V.A. (2002), Formirovanie koncepcii nacional'noj jekonomicheskoy bezopasnosti v zarubezhnyh stranah [Formation of the concept of national economic security in foreign countries], Belorusskaja jekonomika: analiz, prognoz, regulirovanie. Jekonomicheskij bjulleten' NIJeI Minjekonomiki RB, vol. 12, pp. 2–9.

SUMMARY

Urgency of the research. Economic security has a significant impact on the real level of independence of any state, its status in the region and in the world. Currently, in the science of “Public Administration” the problems of provision of economic security of Ukraine in the conditions of European integration have not received a comprehensive research. This leads to the need to solve a number of theoretical and practical issues. At the same time, aware of the inevitable process of Ukraine's inclusion in the world economic processes, there is an urgent need to study foreign experience in solving state-management problems of provision of national economic security.

Target setting. This circumstance determines the necessity of generalization and systematization of foreign experience of the state management by economic security in the conditions of economic globalization and criminalization of the economy, as well as an assessment of the possibilities of its use in the state management practice of Ukraine.

Actual scientific researches and issues analysis. With the efforts of domestic scholars such as V.Kyrylenko, G.Sytnyk, A.Semenchenko, O.Soskin, the development of issues of provision of economic security of Ukraine was started.

Uninvestigated parts of general matters defining. Today there is still a small number of works in which it would be considered the issue how to optimize the structure and functions of the system of provision of economic security of Ukraine at the modern stage of state building taking into account the experience of the EU member countries in this specific area. Under such conditions, the scientific solution the problems of provision of economic security of Ukraine, and in particular the struggle against “money laundering”, is to find answers to three fundamental questions. First, the clarification of the essence and content, the patterns of development of threats to national economic security, associated with “money laundering” and “capital escaping” from the country? Second, in view of which laws of development of financial markets it is expedient to form a system of provision of national economic security? Thirdly, on the basis of which trends it is necessary to make a forecast for the development of the geo-economic situation and the construction of institutes of national economic security? No question yet.

The research objective. The purpose of the article is to study the organizational and legal principles of struggle against “money laundering” in the context of provision of economic security in the EU member countries.

The statement of basic materials. In the article it is realized the systematization and generalization of the experience of the EU member countries regarding the state management by economic security, as well as the analysis of the organizational and legal principles of struggle against «money laundering» in the context of provision of national economic security of the studied countries.

To solve the research problems, complex legal and system-situational approaches were used.

Conclusions. As a result of the analysis of the organizational and legal principles of struggle against “money laundering” in the context of provision of economic security, it has been established that:

1. Important from the point of view of improving the organizational and legal mechanism of provision of Ukraine’s economic security in the conditions of globalization and criminalization of the economy is the study of the experience of foreign countries in managing economic security. The task of each country is to find its own unique solution to the strategic tasks in the field of provision of economic security, taking into account its own potential, availability of resources, taking into account the exchange of experience, openness and the ability to cooperate. However, in our opinion, it is an important task for Ukraine to develop its own strategy of provision of economic security, rather than copying other successful examples.

2. In the EU member countries, such as France, Germany, Italy, Spain and the United Kingdom, the practical implementation of the state economic policy is aimed at protecting national economic interests. In these countries, effective systems of provision of national economic security have been created. They are based on a developed regulatory framework, responsibility and a clear delimitation of the competence of public authorities, the availability at each stage of the development of legally approved program of economic priorities, the availability of special state control services.

The economic policies of the Czech Republic, Poland, and Slovakia are based on the rapprochement of national interests with generally European interests, as well as political, economic and institutional transformation according to Western European standards. In the early 1990’s, these countries chose the almost identical model of provision of economic security, which included the following actions: an assessment of the geo-economic situation in the region; definition of the vector and strategies of development; construction and implementation of a model of behavior, including in the field of economics, in accordance with the dominant tendencies of the regional and world evolutionary process; the correlation of basic quantitative and qualitative indicators of development to worldwide and regional standards; updating the course of economic reforms. The main threats to the economic security of this group of countries are: the economic backwardness of Central European regions from Western European countries, the difficulties of transition to a market economy, the problems of the formation of democratic and market institutions.

3. The EU member countries in the conditions of criminalization of the economy have identified procedures for improving the legal basis of provision of economic security. The issues of criminal legal regulation of relations in the financial sphere in the interests of provision of national economic security are regulated in the law of the EU member countries. At the same time, in these countries, structures and mechanisms have been formed to struggle against “money laundering” in the context of provision of economic security as separate the EU member countries and the entire community.